

moj mali pas

miroslav toholj

Maj je. Njih dvoje idu krivudavom stazom koja vodi uz rijeku. Staza se čas penje, čas spušta brežuljkom.

Mladić lijevom rukom obuhvata djevojičin struk. Ona se naginje i bere neki žuti cvijet.

U gornjem toku prema kraju livada, u zasjenicama, rijeka je bistrija i plahija. Staza, kojom idu, prolazi kraj velikog zdanja banjskog liječilišta, u sa-sušenoj ilovači, još dok je bila vlažna, otisnuti su tragovi obuće i štaka, invalidskih kolica i štapova.

Otisk štapa čine četiri koncentrična kruga. Desno je, dakle, rijeka, lijevo njive i zazelenjeli bregovi. U isparčanim zasadima ljudi plijevе korov, grupice invalida prolaze, kojekako, i ne obraćaju pažnju na ljubavne parove u sjenei vrba.

U daljini se već zapaža bijeli kamen iz kojeg na mahove prskaju mlazevi ljekovite vode. To je, dakle, taj ljekoviti izvor s kojega će se napiti.

Bogalji iz sakupljenih pregršti srču vodu održavajući mjeru pobožnosti.

U vodi se preljeva nekoliko nijansi boja. Zelena, žuta, i boja rđe. Rastopljeni minerali fosfora, kalcijuma i gvožđa, pod kosim sunčevim zrakama, u raspršenom mlazu miješaju se u luku sićušne duge. Tada se njihova nijansa ne može odrediti, osim ako se pažljivo osmotri sliv bijelog kamena na kojem se vijekovima taložio kamenac.

Na ustima zarđale cijevi rasprskavaju se mjehurici gasa.

Uzdužna i eliptična raspuklina crvenkastogarave boje u čistoj bijeloj kori kamenca, sličnoj ženskoj puti, zdjelica u koju se slijeva voda iz usta cijevi, mladića podsjeća na nešto živo. Istodobno raspaljuje njegovu maštu i sada mu je jasno da je prirodna stvar s podjednakim smislom i u živim i u mrtvim stvarima. Rukom ponovo seže za djevojičnim strukom, ali ona se naginje nad izvorom i prvi put kuša vodu zasićenu otopinama, da bi lice potom zgrčila u grimasu bljutavosti.

Mlaz se pomjera na različite strane, skupljenim šakama teško se može uhvatiti u naletu, i mladić odustaje od pokušaja da ga uhvati. Kao da zemlja iz koje mlaz izlazi – diše, ritam se može predvidjeti, ali snaga toga disanja ne. I mladić skreće pažnju na bijele pjegice taloga na djevojičnim lakovanim cipelama. Kao rosom zaljepljene latice ružičastog behara. Ružičaste pjege na crnoj podlozi.

Konačno, djevojka prostire svoju jaknu i liježe na nju.

Maločas je na ovom mjestu sjedio neki bogalj. Digao se uz pomoć štapova, otpio gutljaj i udaljio se nizvodno.

Sjedajući, mladić osjeti da su zemlja i trava zadržale toplotu bogaljevog tijela.

Istodobno, mladić opaža u strani iza gustiša, iznad njihovog mjesta, dvije dječije glave. Skrivaju se opazene. Uvijek se isto ponavlja – razmišlja on – oni što su se jednom šunjali i tajno motrili, jednom sjede, a oko njih se šunjaju i tajno motre oni što će jednom sjedjeti dok se oko njih budu šunjali i tajno motrili oni što će jednom sjedjeti dok se oko njih budu šunjali i tajno motrili. Uloge su vječne, samo se akteri mijenjaju.

Potom mladić skreće pogled ka grupici ljudi koji su im se stazom primicali.

Grupicu koja se približavala pratio je mršavi krupni vučjak, koga uzalud tjeraju jer on se ne udaljava.

I djevojka je opazila psa. Ovaj pas – razmišlja ona – snažan i koščat, u stvari predstavlja oličenje zla u životinjskom carstvu, jer moj mali pas, koga ću jednom imati, sada bi u očajničkom strahu pobjegao pred ovom aveti, i nikad više ne bi bio umiljat kao prije, i ne bi više bilo njegove dobre čudi, u stvari, on bi pred ovim zlom postao drugo zlo. I on bi, takođe, postao samo karika u jednom neprekidnom lancu.

Pas koji se primakao skače na izvorsku stijenu i nekim posebnim čulom određuje unaprijed kada će se pojaviti pritajeni mlaz. Potom jezikom vješto hvata tekućinu, sa strane, skače i otresa krzno vrata. Eto, i on se poji na istom izvoru.

Sada na scenu stupaju dvije skrivene dječake glave iza žbunja. Mladić pokadšto pogleda gore i ponovo se vraća posmatranju slobodnih djevojičnih grudi koje se ravnomjerno sporo dižu i spuštaju.

Ležeći, ona ga miluje, zagleda se u njegove oči, stiska koljena i on sluša zvuk koji proizvode tanke čarape tarući se jedna o drugu.

Mladić više ne može da izdrži. Naglo se diže i gleda prema žbunju koje prikriva posmatrača. Kad spusti pogled, zapaža napućenu bjelinu među djevojičnim nogama, u trenu kad se ona prodiže i rukama skuplja kosu u čvor za zatiljku. Mladić pada na koljena i zadržava se u tom položaju oborene glave.

Tada je pored njih nešto lupnulo. Kamenčić je odskočio i otkotrljao se prema stijeni.

Dosadilo im – misli on – čekaju cio sat.

– O čemu sada misli – pita se ona. Primjećuju kako se jedan od dječaka, onaj u plavom dresu, izmiče natraške; onaj drugi već je u bjekstvu, iskršava na vrhu brežuljka i u zamahu hita drugi kamen. Djevojka odskaka ustranu.

Pokrenuti iz svoje sigurnosti, mladić i djevojka sada kreću stazom nizvodno. Dok se polagano spuštaju dječaci ih (onaj drugi je sa štapom za ribu) paralelnim kretanjem na dovoljnom odstojanju prate idući padinom ukoso.

Djevojka ih poziva da siđu i da razgovaraju. Oni uspire i ponovo dozivaju zvižducima, slijedeći ih kao dva iskusna vučiča.

Njih dvoje se ne obaziru, smiju se, traže nešto u travu pognuvši se, ona otkida mladi struk bokvice.

Dječaci su uporni u dozivanju, te ratari prekidaju posao i posmatraju raštrkan prizor.

– Dodite ovamo! – ona ponovo doziva dječake.

Dječaci pokazuju rukom mladića: – Uхватиće nas.

– Neće vam ništa, ja vam garantujem slobodu – uzvraća djevojka obećanjem, i nastavlja: – Koliko imate godina?

– Dvije hiljade – uzvraćaju dječaci.
– Stari ste kao dinosaurusi. U muzej vas treba staviti...

Kikot na padini.
– Ne, stvarno, koliko imate godina, ali posebno! – pripreti ona ozbiljno prstom.

– Deset i trinaest – stiže stidljiv odgovor.
– Znači, i vi se već zaljubljujete!
– Pa, jeste!

– E, onda možemo razgovarati... Zašto nas ne ostavite na miru da se ljubimo?

Šokantna pauza na padini. Zakikotaše se:
– Vi hoćete nešto drugo! – oglašise svoju sumnju.

– Pa, mi to tako zovemo – kaže djevojka. Sve ovo vrijeme mladić se smješka, čudi i potajno nervira.

Postidjeni njenom posljednjom rečenicom, dječaci zaostaju i u luku se spuštaju ka vodi.

Napokon mladić spusti ruku oko njenoga stasa i osjeti jedrinu.

Iz bunkerčeta sagrađenog od granja, lišća i mulja, iz svoje sigurne i skrovite rupe kraj same vode, cikuše u gonjenju dva skašena vodena pacova. Mladić sada pod rukom osjeća kako se djevojka stresa od neke groze, skuplja plečke i steže koljena.

apocalypse chic

jaroslav spevak jesenski

Lagalo se i onda, još kako. Neka mi oprostite pedagozi i ostali globalni reformatori, ali i mi smo bili samo budući odrasli. Slično kao među odraslima, najviše sklonosti ka laganju pokazivali su oni najmanje razumni.

Koje laži su u našem društvu bile najčešće:

1. Problematika natprirodnih bića i susreti s njima.
2. Krst na crkvi (odnosno: dva krsta), njihove dimenzije i događaji u vezi s njima.
3. Atomsko oružje i mogućnosti njegove upotrebe, s posebnim akcentom na odnose supersila (SFRJ – SSSR – SAD).
4. Razno

Sramota ali vešt o upadu vojske Varšavskog pakta na teritoriju ČSSR-a zatekla me prilično nespremnog. Taman sam krenuo da ispred kuće berem kamilicu.

Dečak je bacio kutiju u travu, što je uznemirilo mrkog leptira, i potrčao niz ulicu. Uskoro, iza rib-

njaka skupila se čitava klapa. O čemu tako burno diskutuju ovi mangupčići? Zašto se osvrću na sve strane, zašto pokazuju čas u ovom čas u onom pravcu? U klapi je došlo do rascepa: jedni tvrda da će Rusi doći iz pravca Palenkašove bašte, drugi da ih treba očekivati iza Lomenovih svinjaca.

Loše je počela ova godina. Rusi ušli u Avganistan, mene ostavila devojka, a sneg neprestano pada već treći dan. Kroz dvadeset jednu godinu umarširaćemo u 21. vek. Već sam napravio detaljan plan kako ću slaviti 2000. godinu, samo ne znam hoće li mi se ostvariti.

1. Sedimo na stepenicama i čutimo. Zvona na crkvi davno su označila veče, ali niko i ne pomišlja da krene kući. Jova priča o svom susretu s duhom. – Izadem ja sinoć oko dvanest na dvorište, kad odjednom – iza klozeta pojavi se duh.

Sledi proban opis razgovora između Jove i duha i njihove prepirke. Na kraju, Jova izbacuje duha iz svog dvorišta).

Drhtimo od zime i straha, buljimo u mrak i zavidimo Jovi na hrabrosti. Jova jeste heroj, jer mi verujemo da jeste.

(Prvo pravilo: Ako želiš da postaneš heroj, izmisli neprijatelja, zatim ga na rečima potuci. Mera tvog junaštva biće strah koji će kod dece izazvati izmišljeni neprijatelj).

2. Čučimo ispod mostića i pušimo. Jova naduvava prezervativ koji je našao u travi, a u pauzama između ekspiracije i inspiracije diktira:

– Veliki krst vam je visok kao dve kuće... mali – visok osam, širok pet metara... kad sam bio mali, jedan mladić se popeo na mali krst, skinuo odelo, složio ga i ponovo se obukao...

Neko bi možda i posumnjao u ovu priču, ali od Jove je slušamo bar treći-četvrti put. Ne bi je valjda toliko puta ponavljao da nije istinita.

(Pravilo drugo: Najefikasnije sredstvo da deca poveruju tvojoj laži jeste da tu laž što češće ponavljaš).

3. Sedimo na zemlji ispred prodavnice. Steva je kao obično zavukao prst duboko u nos, Pavlu ispalo jaje, što takode ne predstavlja novost, a Miša ima noge do članaka skroz crne, jer je, kaže, »jeo lubenicu«. Jova sedi ispred nas i predaje:

– Amerikanci imaju takvo oružje da je dovoljno da pritisnu dugme i Beograd je gotov. Ali kad Rusi primete da Amerikanci žele da nas napadnu, onda će oni da pritisnu dugme i Njujorka ne-ma!

Poslednje reči Jova je prosto uzviknuo i nama je laknulo. Dakle – sigurni smo, jer tako kaže Jova. A on je, mada idemo u isti razred, ipak dve godine stariji od nas.

(Treće pravilo: Kakav si da si, deca će da ti veruju samo ako svoje tvrdnje izgovaraš dovoljno glasno).

Uzalud smo celo popodne ležali u jarku kod Palenkašove bašte s motkama u rukama. Rusi nisu došli. Ipak, nije to bilo sasvim izgubljeno vreme. Jer, tada smo odlučili da od sada pa nadalje ne verujemo nikome, nego da se oslanjamo isključivo na sebe i sopstvene snage. Tako smo počeli da krademo: daske, grede, žicu... U Draganovoj bašti iskopali smo rupu 2x2x2 i ona je, prema planu koji nam je nacrtao stariji Draganov brat, predstavljala samo ulaz u celu mrežu hodnika i prostorija pod zemljom. Nas četvorica imali smo tada ukupno 49 godina i gradili smo sebi – atomsko sklonište. Negde smo našli i malu plamenku kojom smo nameravali zagrevati zimi naše podzemno carstvo.

Vežu između atomske bombe, masturbacije i štucanja nisam kadar u potpunosti da objasnim. Ali, tek što pomislim na ono prvo, osetim grozničavu potrebu da radim ono drugo, a ako to i učinim, kao posledica po pravilu dolazi ono poslednje.

Inače, u ovom periodu masturbirao sam vrlo intenzivno i iz sasvim banalnih razloga: kao što sam već rekao, nedavno me ostavila devojka. Da bi moja sreća bila potpuna, početkom februara čekao me je ispit iz genetičke psihologije, a cimer je od pre izvesnog vremena počeo iz noći u noć primati u krevet svoju devojku.

– Ti nam uopšte ne smetaš – uveravao me iskreno.

– Imamo i mi atomsku bombu – oglasio se Vlada iz grma u crkvenoj bašti.

– Ne verujem...

Stajali smo naslonjeni na ogradu i iz dosade gnječili kamenčićima crvene bube s crnim tačkama po leđima, koje su milele svugde okolo.

– Imamo, imamo – Vlada se uspravio i zakopčavao pantalone.

– Ne verujem, znalo bi se...
– Imamo, imamo kad ti kažem...
Vlada je već stajao pored nas.
– Kako znaš?
– Lepo, jer mi sve imamo.
– Zakopčaj radnju.

Tri dana su nam trebala da iskopamo onu rupu, za dva sata bila je zatrpana. Jednog popodneva, dok smo bili u školi, na poziv Draganovog oca, koji ništa nije slutio, u baštu su došli čovek i konj i počeli da oru. Okrenuli su jednom, okrenuli se drugi put, kad su pošli treći put da okrenu – zemlja se ispod životinje otvorila i konj se stropoštao u maskiranu rupu. Polomio je obe prednje noge i komšija Očoveji hicem iz lovačke puške rascopao mu je glavu. Kada smo posle škole dotrčali u baštu, na dnu rupe ugledali smo krvavo konjsko oko.

Ubijeni konj zvao se Jadran, pribijeni dečak Dragan. Mi ostali razbežali smo se prestravljeni i prepušteni na milost i nemilost supersilama i njihovim klimakteričnim čudima.

Na ispitu nisam prošao. Moj odgovor na postavljeno pitanje – Razvoj i hijerarhija motiva – bilo je produhovljeno čutanje. Jedini trag sa ovog ispita jesu fragmentarni zapisi na komadić papira:

Sublimacija motiva – menjaju ne samo dlaku nego i čud.

Izumiranje – osveta neostvarenih (sublimiranih) instinkta.

Instinkti – život.

Kultura – smrt.

Dinosaurusi – prvi egzistencijalisti. Za svoju sudbinu zahvaljuju kaligulovskom ludilu usled abundancije motiva, koja je u njima proizvela osećanje apsolutne žeđi, zasnovane na principu progresivnog psihičkog perpetuum mobile, paradoksalno izraženog rečenicom: ŠTO VIŠE PIJEM, TO SAM ŽEDNIJI.

Izašao je na hodnik, indeks gurnuo u zadnji džep farmerica. Pogledao je oko sebe kao da se na trenutak orijentiše, a zatim potrčao u najbliži WC, što je uznemirilo crnu muvu na prozoru hodnika. Naravno, uskoro se iz jedne od kabina oglasilo šuplje štucanje.

Sa slovačkog preveo autor

moгућа proza

zoran m. mandić

FIOKA

Otvorivši fioku, Moren je, na svoje zaprepašćenje, ugledao sivi notes i požutelu fotografiju. Na fotografiji je bio on u stojećem stavu. Negde na nekoj obali ili ivici zida.

U notesu reči i nekoliko zapisa. Bez ikakvog reda, Moren je listao notes. A fotografija mu je služila za obeležavanje mesta gde je stao.

Tri reči bile su posvećene knjizi. Jedna biću. O fotografiji nije bilo ni reči u notesu. Pet-šest reči bilo je posvećeno razmišljanju o svedoku.

U čitavom jednom poglavlju notesa stajala je samo jedna reč: Hartija.

Hartija i fioka – motalo se po Morenovoj glavi. U nezaključanoj fioci, Morenova hartija divila se druženju dvadesetak reči.

S ivice zida Moren je zurio u provaliju svog notesa.

Tek nakon hiljadu godina trgovci su otkupili Morenov sto. Balsamovan Moren ležao je u svojoj

fioci. S notesom pod glavom i pokriven fotografijom, u stojećem stavu.

GALIČINSKI

Galičinski i Moren nisu se poznavali. Slučaj je hteo da je Galičinskog lečio Morenov prijatelj, poznati psihijatar iz Dnopolja. A na jednom proplanku izdajne dnopoljske prirode, nalazila se duševna bolnica Morenovog prijatelja.

Odlazeći prijatelju, Moren je saznao za Galičinskog.

Umorni čovek Galičinski ležao je u dnopoljskoj bolnici desetak godina, s epitetom najzanimljivijeg bolesnika.

Moren je saznao da su Galičinskog organi reda našli u nekoj polumračnoj ulici. Ležao je u jednom njenom kraju, poput nepomične vreće, u besvesnom stanju. I bez ijednog dokumenta pri sebi.

Godinama je Galičinski za bolničko osoblje bio nepoznata osoba. Ugroženo lice bez podataka i nade da će neko izgovoriti njegovo ime.

Vremenom, Galičinski se podigao iz besvesnog mraka. I počeo je nesigurno da uzima deo hrane

koja je pripadala bolesnicima. Na sva (uporna) pitanja odgovarao je odsutno-nepokretnim pogledom, kao da mu je neko ukrao sve reči, čak i onu koju svaki čovek mora da izgovori. Galičinski-Predmet, stopio se, tako, sa svojom samicom na nesreću svoju. I nesreću neuropsihijatrije.

Galičinski je imao jasan i precizan broj srčanih otkucaja u svakoj minuti. Stolica mu je bila uredna. Mokrača bistra i nežno žute boje. Zubi nepokvareni i bleđi. Koža nenapadnuta otiscima dugog ležanja.

S te strane, Galičinski je bio zdrav. I nesebično miran. Njegova samica je zaključavana samo zbog drugih mogućih napasnika.

Morenov prijatelj je tragao za Galičinskim. U međuvremenu, Morenov prijatelj je dao svom sinu ime – Galičinski.

Nekako nenadano jednoga dana, u dnopoljskoj bolnici pojavila se žena. Htela je do Galičinskog. Nosila je sa sobom paket ispisane hartije.

Taj isti paket, po odlasku nepoznate žene, Galičinski je spalio. I onda, pun neke neizrecive discipline, ispružio se na krevet. I umro.

Negde ujutru, na kraju Dnopolja, nađena je i mrtva nepoznata žena